

Sygn. akt I CSK 187/08

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z powództwa Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa
S.A. w W.

przeciwko Systemowi Gazociągów Tranzytowych E. G. S.A. w
W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 17 października 2008 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15
listopada 2007 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz
pozwanej kwotę 5.400,- (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo Spółka Akcyjna w W. domagała się od Systemu Gazociągów Tranzytowych E. G. Spółki Akcyjnej w W. zapłaty kwoty blisko 40 milionów złotych tytułem odsetek od przeterminowanych rat pożyczki udzielonej pozwanej Spółce. Strony nie były zgodne co do zasad uiszczania odsetek za opóźnienie w zapłacie poszczególnych rat.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 2 lipca 2007 r. oddalił powództwo co do kwoty 36.618.37,33 zł; umorzył postępowanie co do kwoty 2.382.581,66 zł (zasadny okazał się zarzut przedawnienia) oraz zasądził na rzecz pozwanego koszty procesu. Sąd pierwszej instancji, ustalając szczegółowo wysokość oraz warunki udzielonej stronie pozwanej pożyczki, uznał, że powód nie wykazał w terminie określonym w art. 479¹² § 1 k.p.c., że wolą stron było obciążenie pożyczkodawcy obowiązkiem uiszczania podwójnych odsetek po upływie terminu płatności każdej z rat. W sytuacji, gdy postanowienie umowy jest niejednoznaczne, a strony nie są zgodne co do rozumienia treści umowy, należało dokonać subiektywnej wykładni tej umowy przyjmując rozumienie oświadczenia woli przez adresata, a więc stronę pozwaną. Sąd podkreślił, że gdyby zamiarem stron było, aby pożyczkobiorcę po upływie terminu zapłaty każdej z rat obciążały, poza odsetkami za opóźnienie, także odsetki mające charakter wynagrodzenia za korzystanie z cudzych pieniędzy, to w umowie powinno znaleźć się jednoznacznie sformułowane postanowienie takiej treści. Skoro obowiązek zapłaty zarówno odsetek tzw. karnych, jak i odsetek kapitałowych, nie został wyraźnie w umowie przewidziany, powództwo podlega oddaleniu.

Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego. z dnia 15 listopada 2007 r. Sąd drugiej instancji podkreślił, że istota sporu sprowadza się do właściwego odczytania oświadczeń woli stron umowy pożyczki zawartej 25 września 1995 r. W toku postępowania nie wykazano, aby postanowienia zawarte w § 2 ust. 3 i § 9 ust. 2 umowy były jednakowo rozumiane przez strony. Rozbieżność stanowisk co do wysokości odsetek za opóźnienie nie pozwala na dokonanie wykładni w oparciu o zgodną wolę stron. Podstawę wykładni obiektywnej musi stanowić treść dokumentu zawierającego umowę. Kierując się regułami

wykładni językowej oraz uwzględniając kontekst oraz cel złożonych przez strony oświadczeń Sąd Apelacyjny uznał, że wykładnia dokonana przez Sąd pierwszej instancji jest prawidłowa. Za przyjęciem, że strony umowy nie przewidziały kumulacji odsetek z § 2 ust. 3 oraz § 9 ust. 2 przemawia kilka argumentów.

Po pierwsze, § 9 ust. 2 umowy dotyczy należności przeliczonych już na złote polskie. Wysokość odsetek od tych należności określa rozporządzenie Rady Ministrów - w chwili zawierania umowy było to rozporządzenie z dnia 23 kwietnia 1993 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych (Dz. U. nr 33, poz. 148), w którym wysokość odsetek wynosiła 54% (czyli 27% ustalone przez strony). Niemożliwe byłoby zastosowanie w odniesieniu do tych należności § 2 ust. 3 umowy, gdyż zawarte tam postanowienia mogą odnosić się jedynie do dolarów amerykańskich.

Po drugie, wyeksponować trzeba (co uczynił Sąd Okręgowy) różnice pomiędzy odsetkami zwykłymi (art. 359 § 1 i 2 k.c.) i odsetkami za zwłokę (art. 481 § 1 k.c.). Uprawnienie do domagania się zapłaty odsetek za opóźnienie powstaje z mocy prawa, a ich wysokość wynika z przepisu, chyba że strony umownie określiły inną wysokość (art. 481 § 2 k.c.). Ustalone w § 2 ust. 3 umowy odsetki nie są odsetkami na wypadek opóźnienia i zostały ustalone na czas umówionego korzystania z pieniędzy. Okres ten kończy się wraz z nadejściem terminu zapłaty. Wysokość należnych od tego momentu odsetek za opóźnienie strony określiły w wysokości innej niż ustawowa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie przekonuje argumentacja powoda odwołującego się do interesu ekonomicznego. Odsetki za korzystanie z kapitału zostały określone na poziomie znacznie niższym niż odsetki za opóźnienie. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę, że udzielona pożyczka miała związek ze wspólnym przedsięwzięciem stron, a więc nie miała charakteru czysto komercyjnego.

Skarga kasacyjna strony powodowej oparta została na obu podstawach. W ramach naruszenia przepisów prawa materialnego wskazuje się obrazę art. 359 § 1 oraz art. 481 k.c. oraz art. 65 k.c. (w obu przypadkach przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie). W ramach podstawy naruszenia przepisów

postępowania skarżący wskazuje art.232 k.p.c. („przez przyjęcie, że umowa pożyczki została zawarta na warunkach niekomercyjnych”) oraz art. 233 § 1 k.p.c. (dowolna ocena materiału dowodowego).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie nadal podstawowym zagadnieniem pozostaje wykładnia umowy w części określającej wysokość odsetek należnych stronie powodowej w sytuacji, gdy pożyczkobiorca uchybił terminowi zapłaty poszczególnych rat. Odwołanie się przez skarżącą w obszernym uzasadnieniu skargi kasacyjnej do rozbieżności występujących w odniesieniu do możliwości żądania jednocześnie odsetek za opóźnienie oraz odsetek kapitałowych nie zmienia faktu, że podstawowe znaczenie ma wykładnia umowy pożyczki zawartej między stronami w 1995 r.

Wykładnia dokonana przez Sądy orzekające nie nasuwa zastrzeżeń. Sąd Apelacyjny wskazał okoliczności, które przesądzają, że - niezależnie od nie do końca precyzyjnych postanowień umowy - z umowy wynika zamiar „zastąpienia” odsetek za korzystanie z cudzego kapitału odsetkami za opóźnienie. Nie może bowiem budzić wątpliwości, że strony mogą w umowie przewidzieć zarówno kumulację obu rodzajów odsetek należnych wierzycielowi, jak i ustanie obowiązku uiszczania odsetek kapitałowych i zastąpienie ich, od chwili, gdy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem swojego świadczenia pieniężnego, odsetkami przewidzianymi w art. 481 § 1 k.c. Zawarta w skardze kasacyjnej polemika ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji jest wyrazem poglądów prezentowanych przez powoda i nie dyskwalifikuje ocen prawnych wyrażonych w uzasadnieniu orzeczenia Sądu Apelacyjnego. Poprawności dokonanej przez Sądy orzekające umowy pożyczki nie wyłącza okoliczność, że Sąd Apelacyjny odwołał się (w ostatniej kolejności) do niekomercyjnego charakteru pożyczki udzielonej stronie pozwanej. Należy przy tym zauważyć, że jest to sfera ustaleń, która nie podlega ocenie Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zauważa także, że - jak wielokrotnie to podkreślano - nie jest możliwe naruszenie przepisu prawa materialnego jednocześnie przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. Chodzi o dwie różne postacie naruszenia

prawa materialnego i każda z nich wymaga odrębnego uzasadnienia. Możliwe jest zastosowanie właściwego przepisu, odpowiedniego w ustalonym stanie faktycznym, jednak przy jego nieprawidłowym rozumieniu (błędna wykładnia) bądź też, przy prawidłowym rozumieniu treści przepisu, zastosowanie go w okolicznościach, w których nie mógł on znaleźć zastosowania (błędna subsumpcja).

Z powyższego wynika, że Sąd drugiej instancji nie naruszył ani art. 359 § 1 i art. 481 k.c., ani też art. 65 k.c. Nie miały także miejsca zarzucane naruszenia przepisów postępowania. W szczególności nie został wykazany zarzut dowolności oceny materiału dowodowego. Wywody zawarte w uzasadnieniu skargi kasacyjnej stanowią jedynie prezentację stanowiska strony powodowej, nie podważają natomiast prawidłowości ocen Sądu Apelacyjnego.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu jako nie znajdująca uzasadnionych podstaw (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i art. 108 § 1 k.p.c.